

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๒

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

พระราชกำหนดเป็นกฎหมายที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้สำหรับกรณีทีนอกเหนือหรือแตกต่างไปจากกรณีปกติธรรมดา โดยเฉพาะเมื่อปรากฏสถานการณ์ปัญหาที่มีความจำเป็นรีบด่วน ซึ่งส่งผลให้องค์กรฝ่ายบริหารไม่อาจบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องหนึ่ง ๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติโดยรวมได้ คณะรัฐมนตรีซึ่งทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินย่อมไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อระงับวิกฤติปัญหาในกรณีนั้นได้ทันการณ์ การตราพระราชกำหนดเป็นการใช้อำนาจที่รัฐธรรมนูญบัญญัติมอบหมายให้ฝ่ายบริหารสามารถทำหน้าที่ประกาศบรรทัดฐานทางกฎหมายทั่วไปขึ้นใช้บังคับเพื่อกำกับควบคุมการดำเนินกิจการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดในสังคมได้โดยตรง ซึ่งโดยปกติการกำหนดบรรทัดฐานทางกฎหมายในเรื่องนั้นเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งดำเนินการผ่านกระบวนการตรากฎหมายของรัฐสภา พระราชกำหนดซึ่งองค์กรฝ่ายบริหารตราขึ้นตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายที่อยู่ในระดับชั้นเทียบเท่ากับกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ จึงมีผลใช้บังคับแทนที่หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของบรรทัดฐานทางกฎหมายในเรื่องเดียวกันซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนแล้วได้

รัฐธรรมนูญของไทยเกือบทุกฉบับที่ผ่านมาต่างบัญญัติให้ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด แล้วเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติอีกครั้งหนึ่ง สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเงื่อนไขสำหรับการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการตราพระราชกำหนด เพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๒ โดยกำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจตราพระราชกำหนดได้ ภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ คือ ประการแรก การตราพระราชกำหนดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ประการที่สอง การตราพระราชกำหนดให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ จึงมีข้อที่ต้องพิจารณาว่าพระราชกำหนดดังกล่าวตราขึ้นเพื่อประโยชน์ ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศหรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือไม่

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรก แก้ไขเพิ่มเติมวันใช้บังคับของ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยให้มีผลใช้บังคับ ตามที่จะกำหนดในพระราชกฤษฎีกา ประการที่สอง กำหนดให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังคงมีผลใช้บังคับไปพลางก่อนในระหว่างที่ยังไม่มีการตรา พระราชกฤษฎีกากำหนดวันใช้บังคับของพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ ประการที่สาม กำหนดให้คณะรัฐมนตรีเร่งเตรียมการรองรับและดำเนินการพิจารณาแก้ไข กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้มี มาตรการและกลไกที่เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยเร็ว

การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบัน ครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีที่มาจากข้อเท็จจริงที่ว่า การตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ มีผลให้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการคุ้มครองสวัสดิภาพในครอบครัวฉบับเดิมสิ้นผลใช้บังคับลง และข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในทางปฏิบัติ องค์กรในฝ่ายบริหารประสบปัญหาต่าง ๆ ในบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับใหม่ เนื่องจาก พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดมาตรการ ในลักษณะใหม่เพื่อลดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ได้มีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำ ความผิดซ้ำ รวมทั้งได้ปรับปรุงกลไก บทบาท อำนาจและหน้าที่

ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับหน่วยปฏิบัติ และปรับปรุงการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนไปจนถึงกระบวนการในชั้นศาล ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความพร้อมในด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมในด้านบุคลากรที่ต้องมีจำนวนที่เพียงพอต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างทันที่ รวมทั้งต้องมีการเตรียมการรองรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามหลักการใหม่ของพระราชบัญญัติดังกล่าวและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าหน่วยงานที่จะเป็นผู้ปฏิบัติการหรือบังคับการตามกฎหมายยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความพร้อมด้านบุคลากรและขั้นตอนการปฏิบัติ คณะรัฐมนตรีจึงมีความจำเป็นที่ต้องขยายกำหนดเวลาในการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ออกไปก่อน โดยให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในครอบครัวฉบับเดิมมาใช้บังคับต่อไปก่อนเป็นการชั่วคราว เพื่อความต่อเนื่องในการให้ความดูแลสถาบันครอบครัวในระหว่างการเตรียมการด้านบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายอื่นและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

พิจารณาแล้วเห็นว่า สถานการณ์ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ไม่สามารถดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ทั้งระบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น มีสาเหตุมาจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการจัดสรรกรอบอัตรากำลังบุคลากรและปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการตามกฎหมายในระดับพื้นที่ทั่วประเทศได้ในทันทีที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับ แม้ว่าคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีข้อสังเกตไว้ว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเสริมสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสามารถทำงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนควรมีการวางแผนในเรื่องบุคลากรเพื่อรองรับภารกิจที่เพิ่มขึ้นทั้งในด้านทักษะการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและด้านอัตรากำลังที่เพียงพอ อีกทั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวก็ได้ดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนภารกิจตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่ปรากฏว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความพร้อมด้านบุคลากร

โครงสร้างองค์กร และขั้นตอนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒

สภาพปัญหาดังกล่าวที่ส่งผลให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลให้บรรลุผลในทางปฏิบัติได้จริงในทันทีที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ มีข้อเท็จจริงอันเป็นที่ประจักษ์ในหลายกรณี นับตั้งแต่กระบวนการขยายอัตรากำลังตามขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนที่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาที่ไม่ทันต่อการบังคับใช้กฎหมาย การขาดกลไกปฏิบัติการระดับพื้นที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั่วประเทศในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งครอบคลุมการทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายแทนพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการเสนอมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาล การดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวหรือเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวซ้ำอีก การดำเนินมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพและไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมเมื่อเกิดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว การทำหน้าที่รับแจ้งเหตุ รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเพื่อประโยชน์ในการยื่นคำร้องขอหรือคำแถลงต่อศาล การดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งของหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในเขตพื้นที่จังหวัด รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ข้อจำกัดด้านงบประมาณและกรอบระยะเวลาในการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้และดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวทั่วประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งพนักงานอัยการประจำสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด พนักงานสอบสวน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวจังหวัด ศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ทีมสหวิชาชีพ พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้แทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมถึงปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการงานที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวซึ่งฝ่ายบริหารต้องออกกฎหมายลำดับรองที่จำเป็นอีกหลายฉบับ

สภาพการณ์ที่องค์กรฝ่ายบริหารประสบปัญหาเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจจัดการแก้ไขให้ลุล่วงได้ทันท่วงที อันเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ แม้จะไม่ถึงขั้นเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤตขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง

แต่การปล่อยปละละเลยให้กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นเพื่อจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสวัสดิภาพของบุคคลและความสงบสุขของคนในสังคม ไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลทั้งที่กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับโดยสมบูรณ์ โดยอ้างเหตุที่ฝ่ายบริหาร ประสบปัญหาข้อจำกัดและอุปสรรคในกระบวนการบริหารราชการนั้น ย่อมเป็นสถานการณ์ที่สังเกตเห็นได้ว่า จะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความมีประสิทธิผลของระเบียบแห่งกฎหมายของประเทศโดยรวม ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมาย ที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ ซึ่งบัญญัติให้รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม อีกทั้งมาตราดังกล่าวยังได้บัญญัติให้รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำ การ ดังกล่าวด้วย

ฉะนั้น การไม่สามารถปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวได้ จึงถือเป็น สภาวะการณ์ปัญหาที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ ทั้งในแง่สัมฤทธิผลในการทำหน้าที่ของรัฐ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและในแง่ความมีประสิทธิผลของกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ สิ้นผลใช้บังคับไป แต่กฎหมายดังกล่าวกลับอยู่ในสภาวะ กฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยสมบูรณ์แต่ไม่มีประสิทธิผลในการบังคับใช้จริงในบ้านเมือง หากสถานการณ์ เช่นนี้ดำเนินไปย่อมมีผลเท่ากับว่า บรรทัดฐานทางกฎหมายในเรื่องเหล่านั้นมิได้มีผลผูกพันบังคับจริง เพราะในทางปฏิบัติผู้คนในสังคมมิได้กระทำตามที่ควรจะเป็นในเรื่องที่บรรทัดฐานทางกฎหมายฉบับนั้นได้ระบุไว้ ทั้งผู้ที่ควรจะต้องมีพันธะหน้าที่ต้องกระทำตามที่กฎหมายกำหนดและผู้ที่ควรจะต้องนำบรรทัดฐาน ทางกฎหมายเหล่านั้นมาปรับใช้ สภาวะการณ์เช่นที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ต่างจากการปล่อยให้สังคมไทยโดยรวม ตกอยู่ในสภาวะที่ปราศจากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่กำกับควบคุมและป้องกันปัญหาการใช้ความรุนแรง ในครอบครัว รวมถึงหลักประกันคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งปรากฏในกฎหมายดังกล่าวโดยเฉพาะ ดังนั้น การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ความเสียหายในการบริหารราชการแผ่นดินที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการปรับปรุง โครงสร้างและกลไกการบริหารราชการในระดับพื้นที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เพื่อรองรับการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับใหม่ ซึ่งมีเป้าประสงค์ในการปรับปรุงและพัฒนา
กลไกการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแทนกฎหมายฉบับเดิม
จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศหรือความปลอดภัยสาธารณะ
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ